

Izhaja vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, ob 5 jutraj.

Uredništvo: Ulica Sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadst. — Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu lista. Nepriljubljena pisma ne sprejemajo in rokopiši se ne vračajo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Stefan Godina. Lastnik konsorcijski list „Edinost“. — Tisk tiskarne „Edinost“, vpisane zadruge omejenim poročam v Trstu, ulica Sv. Frančiška Asiškega št. 20. Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Naročnina znaša: Za celo leto K 24.—
za pol leta 12.—
za tri mesece 6.—
za nedeljsko izdajo za celo leto 5.20
za pol leta 2.60

EDINOST

Posamezne številke „Edinosti“ se prodajajo po 6 vinarjev, zastarele številke po 10 vinarjev.

Oglasi se računajo na milimetre v širini ene kolone. Cene: Oglasi trgovcev in o. r. mm po 10 vinarjev. Osmrtice, zahvale, poslanice, oglasi denarnih zavodov mm po 20 vinarjev.

Oglasi v tekstualni listi do pet vrst K 20.— vsaka nadaljnja vrsta 2.—

Mali oglasi po 4 vinarje beseda, najmanj pa 40 vinarjev.

Oglase sprejema inšeriatni oddelček „Edinosti“. Naročnina za reklamacije se pošilja upravi lista. Plačuje se izključno le upravi „Edinosti“. — Plača in toži se v Trstu.

Uprava in inšeriatni oddelček se nahajata v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20. — Poštomatni račun št. 841.652

Cesar Karel I. nastopa vlado.

DUNAJ, 23. (Kor.) »Wiener Zeitung« objavlja:

Njegovo c. in kr. apostolsko Velikanstvo je blagovito izdalo naslednja Najvišja ročna pisma:

Ljubi baron Burian!
Danes sem prevzel vlado ter Vas potrjam na Vašem mestu kot ministra Svoje hiše in zunanjih stvari.
Dunaj, 21. novembra 1916.
Karel I. r.

Burian I. r.

Ljubi baron Burian!
Danes sem prevzel vlado ter Vas potrjam na Vašem mestu kot začasnega voditelja Mojega skupnega finančnega ministrstva ter v vrhovnem osrednjem vodstvu v bosenskih in hercegovskih stvarih. Obenem Vam zaukazujem, da priloženi proglas proglasite Mojim narodom.
Dunaj, 21. novembra 1916.
Karel I. r.

Burian I. r.

(Proklamacije se glasi enako kot oni, ki se proglašate v Avstriji in Ogrskem.)

Ljubi generalni polkovnik baron Krobatin!

Danes sem prevzel vlado ter Vas potrjam na Vašem mestu kot vojnega ministra.
Dunaj, 21. novembra 1916.
Karel I. r.

Burian I. r.

Cesar na mrtvaškem odru. Pogreb.

DUNAJ, 22. (Kor.) Korrespondenz Wilhelm javlja: Dunaj se je povil v žalen nakit. Vseposvods plapovajo črne zastave — s ponosnih palač istotako kot z najemniških hiš in najmanjših hišic v nekdanjih predmestjih. Dunaj je postal mesto žalosti, mesto resnično pristne boli, in žalne zastave kažejo le mal del tiste žalosti, ki je razširjena nad cesarsko rezidenco.

Truplo monarha leži še v mrtvaški sobi schönbrunnškega grada v postelji. V gradu položijo tudi, po izvršenem konsekriranju, truplo na mrtvaški oder. Med tem molijo ob trupu duhovniki neprestano. Danes zvečer bo v mrtvaški sobi tih pobožnost v navzočnosti tu nahajajočih se članov Najvišje cesarske hiše. Prevoz Najvišjega trupla iz Schönbrunn na cesarski dvor se bržkone izvrši v ponedeljek dne 27. t. m. ob pozni večerni uri. V dvorni župni cerkvi izlože cesarsko truplo. V torek, dne 28. t. m. in sredo, 29. t. m., bo občinstvu dovoljen pristop, dan in ura položitve v kapucinsko grobišče in nato določena. Bržkone se pokop in blagoslovitev izvršita v četrtek dne 30. novembra. Slovesno blagoslovitev izvrši kardinal — knez nadškof dr. Piffli ob veliki asistenci v cerkvi sv. Štefana. Po izvršeni blagoslovitvi položijo truplo v cesarsko grobišče pri kapucinih.

Sožalje mesta Dunaja.
DUNAJ, 22. (Kor.) Župan dr. Weiskirchner je prišel predpoldne k namestniku baronu pl. Bleyebenu, da v imenu mesta dunajskega izrazi globoko žalost, ki jo občutijo mestni zastop in vsi krogi prebivalstva rezidence vsled smrti cesarja.

Sožalje senata dunajskega vseučilišča.
DUNAJ, 22. (Kor.) Akademski senat dunajskega vseučilišča je imel zvečer žalno sejo. Sklenili so, da na dan pokopa smrtnih ostankov cesarja Frana Josipa odpadejo predavanja.

Sožalje Češke zveze.

DUNAJ, 22. (Kor.) Predsedstvo Češke zveze je naslovilo na ministrskega predsednika, dr. pl. Körberja, sledečo brzojavko:

Najodkritosrečneje potrti po žalostni vesti o iznenadni smrti Njegovega c. in kr. apostolskega Velikanstva, naše vroče ljubljene in nepozabnega cesarja in kralja, prosimo Vašo ekscelenco, da na najvišjem mestu predložite izraz globokega sožalja vsega češkega naroda. Češki narod se bo vsikdar z odkritosrečno hvaležnostjo oziral na blagoslovljeno vladno epoko blagopojnega Njegovega Velikanstva kot na perijodo kulturne in gospodarske povzdige. Stanek, dr. Smeral, Mašalka.

Žalovanje na Ogrskem.

BUDIMPEŠTA, 22. (Kor.) Narodna delovna stranka je imela danes ob 1/8 zvečer konferenco pod predsedništvom grofa Khuen Hedervaryja, ki so se udeležili tudi vsi v Budimpešti navzoči ministri ter številni člani magnaske zbornice. Grof Khue Hedervary je imel nagovor, v katerem je izjavil med drugim: V težavnih razmerah je naš pokojni vladar zasedel prestol. Skupno z našimi velikimi državnički onega časa je ustvaril veliko delo, ki je bilo poklicano, da po možnosti ublaži

težave in spore med krono in narodom. Tekom svoje vladave se je ponovno prizadeval, da odstrani pomanjkljivosti in vrzeli, ki so se še kazale, in na večer njegovega življenja mu je bilo v veliko veselje, da je veliko delo blagoslova ovenčal z določitvijo novega simbola dvojne vladave.

BUDIMPEŠTA, 22. (Kor.) Klub neodvisnostne in 48niške stranke je imel danes sejo, v kateri je sporočil grof Albert Apponyi, da bo v smislu dogovora s prednikom poslanske zbornice imela zbornica povodom smrti Njegovega Velikanstva sejo v ponedeljek ob 10 dopolne.

BUDIMPEŠTA, 22. (Kor.) Magistrat glavnega mesta je imel danes popoldne izredno sejo, v kateri se je župan dr. Barczy globoko ganjen spominjal smrti Njegovega Velikanstva. Magistrat je sklenil, da protokolarno da izraza svoji globoki žalosti, da se na pogrebu zastopati po odposlanstvu, ter da odredi, da na dan pogrebne slavnosti vse šole priredijo žalne slavnosti. Justično ministrstvo je odredilo, da se na dan pogreba ne bodo vršile nobene razprave in nobene seje.

Vtisk cesarjeve smrti v Beogradu.
BELGRAD, 22. (Kor.) Pretresljiva vest o smrti Njegovega Velikanstva cesarja in kralja Frana Josipa je dospela v Beograd v ranih jutranjih urah in se je sporečila takoj vsem oblastim vojaškega generalnega guvernerstva. Tekom predpoldne je to žalostno sporočilo doznalo splošno prebivalstvo, v katerem je vsepovsod izzvala najgloblji vtisk.

Vtisk v Črnigori.
CETINJE, 22. (Kor.) Žalostna vest o smrti cesarja Frana Josipa je izzvala splošno potrtost. Prebivalstvo vse Črnegore je pod vtisom velikega, premagljivega dogodka. Njega žalost ni nič manj iskrena, nego ona avstro-ogrskih vojakov, ki so izgubili s slavo ovenčanega najvišjega vojnega gospodarja. V teh urah se kaže, kako globoko je bilo spoštovanje črnogorskega naroda za cesarja Frana Josipa. Ugodne osebe Cetinjske so se zbrale takoj pod vodstvom mitropolita Mitrofa na ter se podale v vladno poslopje, da v imenu prebivalstva izrečejo generalnemu guvernerju najtopleje sožalje. S solzami sočutja je izrazil mitropolit v prisrčnih besedah svoje in svojih soimečnikov najiskrenejše sočutje in je povdarjal, da je bil cesar Fran Josip, kakor povsod visoko spoštovan tudi v deželi Črnegore, ki jej je v dobrih in resnih časih vsikdar naklinal svojo dobrohotnost.

Sožalje bolgarske vlade.
SOFIJA, 22. (Bolg. brz. agencija.) Ministrski predsednik Radoslavov je naslovil na ministra za vnane stvari, barona Buriana sledečo brzojavko: »Z najglobljo žalostjo je bolgarska vlada doznala bolesto vest o smrti velikega in častitljivega vladarja zavezniške monarhije, cesarja in kralja Frana Josipa. Prosim Vašo ekscelenco, da sprejmete živo sožalje kraljeve vlade in bodite nverjeni o globokem sočutju Bolgarske na veliki žalosti, ki je zaleda vladarsko hišo in hrabre narode monarhije.«

Sožalje bolgarskega sobranja.
SOFIJA, 22. (Agence Tel. Bulgare.) Ob začetku seje sobranja je pred prehodom na dnevni red izpregovoril predsednik dr. Vačev in sporočil sobranju smrti Nj. Velikanstva cesarja in kralja Frana Josipa. Predlagal je, da naj se v počastitev pokojnega vladarja in znak žalosti zaključijo seja. Predlog je bil sprejet soglasno in sobranje je pooblastilo predsednika, da brzojavno izrazi sožalje bolgarskega naroda. Seja se je nato odgodila na petek.

Sožalje mesta Bremena.
BREMEN, 22. (Kor.) Povodom smrti Nj. Velikanstva cesarja in kralja Frana Josipa je senat naslovil sledečo brzojavko na Njegovo Velikanstvo cesarja in kralja: Vašem c. in kr. apostolskemu Velikanstvu izreka senat svobodnega trgovskega mesta Bremena, globoko ganjen po smrti Njegovega Velikanstva cesarja in kralja Frana Josipa, spoštljivo sožalje. Toda bremenski svobodni državi ostane spomin na ovekovčenega zvestega zaveznika živ za vse čase.

Sožalje švicarske vlade.
BERN, 22. (Kor.) Danes popoldne se je avstro-ogrski poslanik baron Gaggern oglašil pri zveznem predsedniku in načelniku političnega oddelka, da juna sporoči smrt Nj. Velikanstva. Takoj nato je zvezni svet poslal novemu vladarju sožalno brzojavko in naročil švicarskemu poslaniku na Dunaju, da izreče tudi cesarski in kraljevi vladi sožalje zveznega sveta in švicarskega ljudstva ter položi venec na krsto pokojnega vladarja.

Cesar Franc Jožef I. in njegova doba.

(Nadaljevanje).

Vnanja politika od leta 1863—1866.

Leta 1859 je Avstrija odstopila Piemontu Lombardijo. Leta 1860 in 1861. so na italijanskem pregledu vse vladarje malih držav in prišlo je do zedinjenja Italije, ki jej je stopil na čelo piemontski kralj Viktor Emanuel. Samo papežu je ostal Rim z majhnim ozemljem. Kar se je zgodilo na italijanskem, to je navdalo tudi Pruse z novimi nadami; kajti na Nemškem je bila Prusija to, kar na italijanskem Piemont; težila je tudi za združenjem vse Nemčije pod svojo oblastjo. Prusija je se torej pripravljala na odločilen boj. Leta 1861 je prišel na prestol kralj Viljem. Njemu na strani je stal novi minister Oton Bismarck; ta je smatral kakor prvo svojo nalogo, da izrine Avstrijo iz Nemčije. Vedel je, da se Avstrija ne umakne z lepa, toda ni se strahil boje in skrbel je za pomnožitev ruske vojske. Leta 1864 je Prusija prisilila tudi južno-nemške države, da so pristopile nemški carinski zvezi ter se tako odrgale od Avstrije. Tako je tiščal Bismarck Avstrijo polagoma iz Nemčije; naravnost jej je svetoval, da naj se umakne proti vzhodu, češ, da je tam njeno težišče.

Tako, kakor je želel Bismarck, pa niso mislile nemške srednje-velike dežele rešiti nemškega vprašanja, ker niso marale priti pod Prusijo. Toda njih nasvetov in načrtov niso upraveljali ni na Dunaju, ni v Berlinu. — Tu se je lotil tega zamotnega vprašanja sam cesar Fran Josip, češ, nemški knezi sami naj ustvarijo Nemčiji novo ustavo. Povabil je osebno pruskega kralja Viljema na shod nemških knezov v Frankobrod, a kralj ni prišel, dočim so se vsi drugi knezi odzvali vabilu cesarja Frana Josipa. V Frankobrodu je cesar predložil zbranim knezom načrt nove nemške ustave, ki so jo tudi z malimi spremembami sprejeli. Toda Prusija se ni udala, marveč je odločno nasprotovala in bilo bi že takrat prišlo do vojne, ako bi bila Prusija popolnoma pripravljena za boj in da ni vstopil vmes vprašanje polabskih vojvodin Schleswiga in Holsteina ter Laubenburga, ki jih je vladal danski kralj, a so spadale pod nemško zvezo! Ko je stopil na prestol novi danski kralj Kristian IX. in hotel tudi na te dežele raztegniti dansko ustavo, tedaj je Bismarck pozval Avstrijo, naj skupno branite polabske vojvodine. — Bismarck je hotel porabiti to priliko, da bi vojvodini kar priklopil Pruski, češar pa seveda ni nobenemu povedal, niti svojemu kralju. V Avstriji so hoteli Prusiji pomagati, da bi se s tem ognili vojni s Prusijo in da bi koristili nemški zvezi. Ker se Danska ni vdala zahtevam obeh držav, sta jej napovedali vojno (1864). Avstrija je poslala 25.000 mož s 50 topovi pod generalom Gablenzom, Prusija pa 35.000. Vrhovni poveljnik združenih armad je bil pruski general Wrangel. Danci so bili seveda v več bitkah poraženi. Avstrijski cesar je poslal proti Dancem nekaj avstrijskega brodoma; samo z eno fregato in dvema manjšima ladnjama se je poveljnik Tegetthof dne 9. maja lotil blizu otoka Helgolanda treh bojnih ladij danih. Danske ladje so se morale umakniti. Danci so morali Avstriji in Prusiji prepustiti vse tri gori omenjene dežele, v kateri so vladali skupno avstrijski in pruski komisarji. Kjer sta dva gospodarja v eni hiši, ne gre dobro; tako je tudi tu kmalu prišlo do spora. Kmalu so bili odnosi tako napeti, da se je bilo bati vojne; toda cesar Fran Josip je hotel preprečiti boj in se je dne 14. avgusta 1865 v Gasteinu dogovoril s pruskim kraljem, da vladaj Avstrija v Holsteinu, Prusija v Schleswigu; Lauenberg pa naj pripade Prusiji, ki odškoduje Avstrijo v denarju. General Gablenz je postal cesarski namestnik v Holsteinu, general Manteuffel namestnik pruskega kralja v Schleswigu.

Vojna leta 1866.

Gasteinska pogodba je le za malo časa odložila boj, ki ga je iskal Bismarck; ker avstrijski namestnik v Holsteinu ni vladal po pruskih željah, je Bismarck dne 26. januarja 1866 zapretel Avstriji, da Prusija razveže zvezo z Avstrijo. Na Dunaju so pa že izprevideli, da so šli v danski vojni za Pruse pobirat kostanj iz žerjavice in da je vojna neizogibna. Obe državi sta se pričeli pripravljati za boj. Avstrija se je smela zanašati na pomoč večine nemških knezov. Prusija pa se je dne 8. aprila zvezala z Italijo, da skupno napadeta Avstrijo in da nobena ne sklene miru z Avstrijo sama za se. Italija si je izgovorila Benečijo, Prusija pa si vzame kako drugo enako veliko deželo. Cesar Fran Josip je pokušal preprečiti vojno; ponujal je Prusiji prijaznost, če se loči od Italije; pripravljen je bil izročiti vso stvar v presojo shodu evropskih državnikov, toda vse njegove ponudbe in pogoje sta odklonili Prusija in Italija. — Avstrija je pozvala nemško zvezo, naj reši vprašanje polabskih vojvodin in je obljubila, da se uklone dotičnemu ukrepu. Sedaj je Bismarck izjavil, da je Avstrija kršila gasteinsko pogodbo ter je poslal generala Manteuffela z 12.000 Prusi v Holstein; Gablenz se je moral s svojimi 4800 možmi umakniti in vrniti domov. Avstrijski poslanik je dne 12. junija odšel iz Berlina; pruski pa z Dunaja; dne 14. junija je nemški zavezni svet s 9 proti 6 glasom sklenil da postavi zavezno vojsko proti Prusom, ki je kršila zavezno pogodbo; pruski poslanec je pa izjavil, da je nemška zaveza razdrta. Italija je bila že dne 29. aprila 1866 pričela z mobilizacijo svoje vojske.

Dne 17. junija je izdal cesar Fran Josip oglas ali manifest na avstrijske narode. — Cesar je imel sicer zaveznike na Nemškem: Bavarsko, Vrttemberg, Badenško, Hanoveransko, Nasavsko, Kurhesensko, svobodno mesto Frankobrod, kraljevstvo Saksosko; a ti zavezniki so imeli veliko vajakov samo na papirju; za to se jih Bismarck ni bal in Prusija je mogla z vso silo napasti Avstrijo. Avstrija pa je morala razdeliti svojo vojsko, se braniti na Češkem proti Prusom, na Beneškem proti Italijanom; poveljnik avstrijske armade na severu je bil general Benedek, na Beneškem nadvojvoda Albreht. Vsega skup je imel nadvojvoda Albreht okoli 95.000 mož, italijanski kralj Viktor Emanuel je postavil proti njemu v okoli 200.000 vajakov. Dne 20. junija je italijanski kralj napovedal vojno. Po več bojih je prišlo dne 24. junija 1866 do bitke pri Kustoci, v kateri je bila poražena italijanska armada.

Med tem se je vnel boj tudi na Češkem. Z avstrijskimi nemškimi zavezniki niso imeli Prusi posebnih sitnosti, Avstrija pa nobene sreče. Proti Avstriji je zbral pruski kralj okoli 320.000 mož, kajti tu se je imel vršiti odločilen boj. General Benedek je zbral pri Olomucu 240.000 mož in je z njimi odinil na Češko proti Jožefovu, pa tako pozno, da ni več mogel zabraniti Prusom prehodu na Češko. Od treh strani so ti vdrl v deželo. Dne 3. julija je prišlo pri Kraljevem Gradcu do odločilne bitke, v kateri so zmagali Prusi. Benedek se je moral z ostanki svoje armade umakniti proti Olomucu. Dvojne vojne ni mogla Avstrija nadaljevati. Zato je cesar prepustil Beneško francoskemu cesarju Napoleonu III. in ga pozval, naj poskusi posredovati med Avstrijo in sovražniki. Toda niti Prusija niti Italija se nista brigali za posredovanje francoskega cesarja. Prusi so prodirali vedno dalje proti Dunaju. Cesar je imenoval sedaj nadvojvodo Albrehta vrhovnim poveljnikom tudi severne armade; avstrijska armada na Beneškem je odšla večinoma na Dunaj; samo z 28.000 mož je ostal general Marojčič na jugu. — Odhajajočim Avstrijem so sledili Italijani do primorske meje, najprej niso mogli. — Kar je Italijanom izpodletelo na kopnem, poskusili so na morju z močnim svojim brodomom. Dne 16. julija je italijanski admiral Persano s 34 vojnimi ladjami odplul iz Jakina in priplul do otoka Visa v Dalmaciji. Dne 20. julija je priplul do Visa avstrijski admiral Tegetthof in takoj napal s svojim malim številom ladij italijansko floto; po kratkem boju so bili Italijani poraženi, izgubili so dve vojni ladiji ter so se po tem naglo umaknili v Jakin. Pri Versi v Furlaniji so se dne 24. julija zadeli sprile Avstriji in Italijani, tri dni potem so že sklenili premirje v Korminu.

Dne 27. julija je cesar Fran Josip sklenil tudi s Prusi premirje v Mikolovu na Moravskem; v Pragi pa dne 3. avgusta končni mir. Avstrija in Italija sta sklenili mir dne 3. oktobra na Dunaju. Italija je dobila Beneško. — Jeseni leta 1866 je cesar potoval po onih deželah, ki jih je najhujše zadela grozna šiba. Obiskal je Moravsko, Sleziijo in Češko. — Tega leta je razsajala po Avstriji tudi kolera, ki je zahtevala nad 40.000 žrtve.

Učinek vojne leta 1866 je bil ta, da se je Avstrija, če tudi ne rada, otresla zveze z Italijo in Nemčijo, in postala tako se je sedaj popolnoma samostojna država.

Sprava z Madjari.
Takoj po vojni je vstopil v avstrijsko vlado bivši saksoski minister bar. Beust kakor minister za zunanje stvari. Sedaj je cesar zopet sklical ogrski deželni zbor in vlada je nadaljevala z njimi pogajanja, ki jih je bila pretrgala vojna. Ker se je bilo v glavnih točkah vse že dogovorilo pred vojno in ker je bil zlasti Beust vnet za želje Madjarov, so bili razgovori kmalu končani in meseca februarja 1867 je bila ogrska sprava gotova, z njo pa tudi dualizem

t. j.: država je bila presekana v dve polovici. Nemški centralisti so bili tudi za to, da se razdeli država v dve polovici; vsaka polovica bodi ustavna država; centralizuje pa naj se v obeh državah, v Avstriji v nemško, na Ogrskem v madjarsko korist.

Hrvatje niso bili zadovoljni z novo uredbo, niso hoteli priti pod ogrsko vlado, in so zahtevali svoje odgovorno ministrstvo, združen z Dalmacijo in pravico, da hrvaška samostojno uravna odnose na-proti ostalim deželam. Na Dunaju se meseca avgusta posvetovali slovanski politiki o skupnem programu, pa se niso zedinili. Čehi so želeli, da se Avstrija razdeli v tri velike skupine z glavnimi deželnimi deželnimi zbori: za češke dežele, za Galicijo in za Notranjo Avstrijo. S tem pa se niso ujeli Slovenci in Poljaki. Slovenci so zahtevali kronovino zedinjeno Slovenijo z deželnim zborom v Ljubljani. Upor Slovencev je bil brezuspešen; država je dobila tako obliko, kakor so jo želeli nemški centralisti in Madjari.

Madjari so dobili lastno ministrstvo, ki mu je stopil na čelo grof Julij Andrássy. Dne 6. junija 1867 je podpisal cesar inavguralno listino, t. j., pismo, s katerim je potrdil ogrsko ustavo, dne 8. junija pa je bil v Budi slovesno kronan za ogrskega kralja. Dan po kronanju je ogrski kralj potrdil zakone iz leta 1848, ki jih je spreminil državni zbor in zakon glede skupnih stvari. Tako je bilo rešeno ogrsko vprašanje. Leto potem so se Madjari pogodili tudi s Hrvti; pustili so jim nekaj dohodkov kraljevine za domače stvari in dovolili pravico, da si smejo sami urediti šolstvo, sodstvo in upravne stvari; pošiljala pa naj 40 poslancev v državni zbor ogrski, da sodelujejo tam pri posvetovanju o stvareh, ki so skupne obojema kraljestvom.

Decembrska ustava v Avstriji.
Madjari so imeli sedaj svojo ustavo; dogovorjeno je bilo z njimi tudi, katere stvari so skupne obojema državama. Sedaj je bilo treba urediti ustavo tudi v Avstriji. Grof Belcredi je razpustil deželne zbore in je sklical nove na dan 11. februarja 1867; ti naj volijo poslance za izredni državni zbor, ki se bo posvetoval o ogrski stvari in izpremeni ustavo naše državne polovice. — Izid volitev je bil federalistom tako ugoden, da bi bili imeli v državnem zboru veliko večino. Toda medtem se je federalisti Belcredi umaknil Beustu, ki je pa na zahtevo nemških centralistov preklical ukaz Belcredijev in odredil, da imajo deželni zbori voliti redni ožji državni zbor tako, kakor to določuje februarski patent, ta pa da bo imel samo pritrditeljski nagodbi. V ožji državni zbor pa niso hoteli poslati poslancev Čehi v praškem deželnem zboru, a v moravskem samo s pridržkom, protestujoč proti februarski ustavi. Drugi zbori so volili; brezpogojno ali pogojno, kakor je bila večina.

V tem državnem zboru, ki ga je otvoril cesar dne 22. aprila 1867, so odobrili ogrsko nagodbo, odobrili so tudi sestavo delegacij. Odobrili so tudi, če tudi ne radi, da vzame Avstrija na-se 70% stroškov za skupne stvari; izračunili pa so, da je prevzela Avstrija celih dvanajst milijonov goldinarjev preveč. — Potem so se marljivo posvetovali v državnem zboru o ustavi. Državni zbor je spremenil nekatere točke februarske ustave ter sklenil nove »državne temeljne zakone«, ki jih je potrdil cesar 21. decembra 1867. Ti so podlaga sedaj veljavni »decembrski ustavi«. Po kronovinah so ostali stari deželni zbori, kakor jih je bil uredil Schmerling; imeli so še pravico voliti državne poslance.

Ustava je vnovič potrdila, oziroma uredila »temeljne« pravice državljanov. Določili so nadalje pravice državnega zbora in deželnih zborov, uvedli zopet porote; odpravili verzge za kaznenice (na god cesarice dne 19. novembra 1867 so 5000 kaznjenecv rešili verig) in palico. Uvedli so pa splošno vojno dolžnost in znižali vojno službo na 3 leta, a osnovali tudi dež. brambo. Novemu vojnemu zakonu so se uprli prebivalci gorate doline krivošijske v Dalmaciji; v krvavih bojih so se branili vojaške službe; nazadnje so se vдали. Ob osnovi bramborske vojske je preminila tudi narodna straža slovenskih okoličinov tržaških (okoličanski bataljon) I. 1869.

Omeniti treba, da se po mnenju tedanje večine državnega zbora ni strinjal s pravicami ustavne države konkordat in da bi ga bilo treba odpraviti. — Odpraviti so hoteli v nekem odseku tudi avstrijskega poslanika pri papežu, toda temu se je upiral sam protestant Beust. Ker tudi vlada ni smela kar tako raztrdati konkordata, hoteli so mu izpodkopati tla z liberalnimi zakoni o zakonu in nadzorstvu šol. Kar je še ostalo od konkordata, odpovedala je vlada — od novega leta 1868 sem je bilo na krmlu takozvano meščansko ministrstvo pod

knezom Karlom Auerspergom — leta 1870 izrečno, češ, da je vsled sklepa cerkvene shoda leta 1869/1870, zlasti vsled proglasa papeževe nezmotljivosti, izginila cerkvena obala, s katero se je bila država pogodila ob sklepanju konkordata.

Boj proti ustavi 1868—1873.

Nova ustava je naša priznanje samo pri liberalnih nemških centralistih, nasprotovale so jej pa katoliško misleči Nemci in več ali manj vsi slovanski narodi.

Naši slovenski politiki so bili edini v tem, da je treba uporabljati sredstva, ki jih ponuja ustava; čuvati je posebno \$19, ki izrecno povdarja ravnopravnost vseh narodov. Čehi in Poljaki so zahtevali, naj se da avstrijskim nemškim narodom najširša samouprava dežel. Poljaki so sicer prišli v državni zbor in vlada jim je leta 1869 proglasila v Galiciji poljsko kakor uradni jezik. Čehi pa niso hoteli priti v državni zbor in so se uprli ustavi; vlada je zato leta 1868 na Češkem jako ostro nastopila ter proglasila celo izjemno stanje. Medtem so centralisti delovali na to, da ne bi deželni zbori volili poslancev v državni zbor, ampak da bi se te volitve vršile neposredno. Med drugimi so se deželni zbori kranjski, goriški, tržaški, istrski in dalmatinski odločno izrekli proti neposrednim volitvam.

»Ustavoverni« Nemci in ministri so kmalu različno sodili o tem, kako je napraviti konec narodnemu in ustavnemu razporu. Manjšina ministrov (predsednik grof Taaffe, ministri grof Potocki in Berger) je sodila, da se po dosedanjih poti se pride do pomirjenja, nego da neposredne volitve še bolj razburijo narode, ker jih bodo smatrali za poskus, da se vsi narodi podjarmijo Nemcem; tudi na Češkem je treba napraviti pot sprave in sporazuma. Večina ministrov pa je stala strogo na stališču, da je treba upogniti vse nasprotne ustave z neposrednimi volitvami in da je kvečjemu Poljakom dovoliti nekaj več pravic. Zmagala je večina v ministrstvu.

Cesar je sedaj imenoval ministrskim predsednikom grofa Potockega; ta je poskušal zadovoljiti Čeha in Poljake in tudi Slovence, tako, da ne bi žalil ne Nemcev ne ustave. Toda ni se mu posrečilo. Dne 7. februarja 1871 je stopil na njegovo mesto bivši deželni predsednik Koroški in namestnik gornje-avstrijski, grof Karol Hohenwart, ki je izjavil, da mu obnove izvesti \$ 19 ne samo v besedi, temveč tudi v njegovem duhu. Lčil se je takoj sprave s Poljaki in obljubil Čehom iste pravice, ki jih določa Poljaki, ostalim deželam pa, kar jim gre. Pa le malo časa se je grof Hohenwart pogajal s Čehi. Proti njemu so se dvignile druge sile, ki jim ni bil kos. Nemci so se bali za svojo nadvlado in kancelar grof Beust je dokazoval, da zabrede Avstrija v preprič z Nemčijo, če se preosnuje po želji Čehov. Ko se je nasprotnikom Hohenwartovim pridružil še vojni minister, moral se je Hohenwart umakniti dne 25. oktobra 1871. Obenem je padel tudi grof Beust in minister za zunanje stvari je postal grof Julij Andrassy. Grof Hohenwart je bil odšel glava vsem narodnim in konservativnim strankam. Na njegovo mesto je stopil liberalni minister knez Adolf Auersperg. Program mu je bil izvedba ustave brez pogajanj z nasprotniki, izvzemši »pravično« spravo s Poljaki, za državni zbor pa neposredne volitve. Ker je v češkem deželnem zboru vsled nasilnih volitev v veleposestvu dobila večino ustavoverna stranka, so odšli Čehi izostali tudi iz tega deželnega zbora in ta je izbral v državni zbor same ustavovorne poslance. Brez posebnega truda je vlada meseca marca leta 1873 dosegla v državnem zboru neposredne volitve. Obenem so zvišali število členov državnega zbora od 203 na 351. Deželna avtonomija je izgubila s tem zakonom eno najvažnejših pravic, deželni zbori pa ves vpliv na državni zbor.

Narodno gospodarstvo.

Prorokovali so, da ustava v Avstriji ne bo rodila samo svobodnega gibanja, ampak tudi blagostanje, da oživi obrt, rudarstvo in promet. V ustavni dobi se je vedno živahneje pojavljala zahteva po novih železnicah. Dogodki leta 1866 so povspešili graditev železnice iz Beljaka do Trbiža in od tod do Pontebe in Ljubljane. Železnice proti Jadranskemu morju so jako pomnožile promet v Trstu; še večjih koristi se je bilo nadejati od sueškega kanala, ki so ga otvorili leta 1869. Obenem z občili se je močno dvignila industrija. Da bi videli svet, kaj premore Avstrija na gospodarskem polju, sklenili so prirediti na Dunaju leta 1873 — v proslavo petindvajsetletnice cesarjevega vladanja — svetovno razstavo, ki so jo namenili v dunajskem »Pratu«; največje pomenosti na tej razstavi je bila takozvana »Rotunda«, jako prostorno, okroglo in z visoko kupolo krito poslopje, zgrajeno iz kamena in železa, v katerem je prostora za 12.000 ljudi. Dne 1. maja 1873 je cesar sam otvoril razstavo v pričo cesarice, nadvojvod, ministrov, generalov in druge gospode. V tem letu so posetili cesarja na Dunaju car ruski in cesar nemški, kralji italijanski, knezi romunski, srbski in črnogorski, šah perzijski itd. Tedaj je videl Dunaj zopet krasne dni; tako lepih ni bilo več od kongresa leta 1815. Ali občno veselje sta kalili dve nesreči: kolera in polom; a dočim je kolera kmalu ponehala, čutili so polomove nasledke še dolgo leta ne samo Dunajčani, ampak vse kronovine. V tem letu se je poročila tudi starejša cesarjeva hči Gizela z bavarskim princem Leopoldom.

Zalost in veselje v cesarski rodbini. Med brati cesarjevimi se je že od mladosti odlikoval nadvojvoda Maks Ferdinand po neki posebni živahnosti, po ne navadnem vzletu bogato nadarjenega duha, čigar obzorje je močno razširilo v poklicu, ki si ga je izbral že za rana, v poslu

mornarskem. Njemu je cesar poveril vlado lombardskega in beneškega kraljevstva in odstvo vojne mornarice. Ob obali pri Trstu si je nadvojvoda Maks zgradil krasno palačo Miramar in na suhi zemlji slovenskega Krasa ustvaril krasen gaj in vrt. A duhu njegove soproge, belgijske princesinje Karlote, je bil ta delokrog še preskromen; gnalo ga je nekaj čudnega ven v širni svet, tja, kjer bi mogel uživati idealno srečo, po kateri je hrepenelo njegovo viteško, vzorov polno srce: osrečiti narode. In to hrepenenje je pogubilo plemenitega princa. Leta 1864 je prišla v Miramar deputacija mehičanska in mu ponudila cesarski prestol mehičanski, ki ga je bil v republikanski Ameriki ustvaril francoski cesar Napoleon III. Toda Meksikanci niso marali za cesarstvo, dvignili so se pod Juarezom proti cesarju Maksu in ker je Napoleon III. odpoval francoske čete iz Meksike, se Maks ni mogel več braniti s svojimi maloštevilnimi četami. Umaknil se je premoči prodirajočih republikancev v trdnjavo Queretaro in tu ga je njegov polkovnik Lojes izdal sovražnikom za 1 milijon in 200 tisoč gold. dne 15. maja 1867. Republikansko vojno sodišče je obsodilo cesarja Maksu na smrt in dne 19. junija 1867. so ga v Queretaru ustrelili. Njegovo truplo so pozneje prepeljali v Trst in odločili na Dunaj, kjer so je položili v cesarsko grobnico v kapucinski cerkvi. Soproga Maksova Karlota je že prej odšla iz Meksike, a kmalu se jej je omračil duh in tako živi še sedaj v nekem gradu blizu Bruselja.

Leta 1872 je zadel cesarjevo hišo nova bridka izguba. Dne 28. maja je preminila cesarjeva mati Zofija; zimo potem jej je sledila cesarica Karolina Avgusta, vdova cesarja Franca I.

Dne 22. aprila 1868 se je rodila cesarski dvojici najmlajša hči, nadvojvodinja Marija Valerija, dne 20. aprila 1873 pa se je poročila najstarejša hči Gizela z bavarskim vojvodo Luispolodom.

Cesarjeva potovanja.

Cesarjeva potovanja med letom 1860 in 1873 so bila zopet jako številna in znamenita. Tako je bil cesar na naši zemlji od 1. do 3. aprila 1862; potoval je tačas z Italijanskega na Dunaj ter se ustavil v Gorici in v Ljubljani.

Leta 1867 se je sešel s francoskim cesarjem Napoleonom III., jeseni istega leta pa mu je vrnil obisk v Parizu, kjer je bila svetovna razstava.

Spomladi 1869 je prišel cesar zopet v naše kraje. Dne 20. marca je dospel v Ljubljano z ministri Beustom, Taaffejem in Plenerjem. Prišel je na Nabrežino, pozdravili so ga vladarja okoliciški Slovenci. Isto pomlad se je spraval s kraljem Viktorjem Emanuelom. Ko sta prišla cesar in cesarica po potovanju na Hrvaškem v Trst, poslal je kralj tje svojega poslanca ju pozdravit. Cesar ni odrekel nekdanjemu nasprotniku sprave; poslal mu je takoj red zlatega runa. — Istega leta sta se poklonila cesarju dva vladarja z Jutrogega. Najprej je prišel na Dunaj egiptovski podkralj Izmael; prišel je vabit cesarja, naj se udeleži velike slavnosti ob otvoritvi sueškega prekopa. Kmalu za njim je prišel turški sultan Abdul Aziz posetit cesarja. Obema gostoma je vrnil cesar poset še isto leto, ko se je odzval povabilu Izmaelovemu in se je podal na otvoritev sueškega prekopa. Po železnici, po Donavi in po Črnem morju je dospel cesar Fran Josip dne 28. oktobra v Carigrad, kjer je bil sprejet sijajno. Iz Carigrada je odšel cesar dne 2. novembra in je posetil grškega kralja v Atenah. Dne 8. novembra pa je stopil v mestu Jafa na zemljo sv. dežele, kjer si je ogledal vse znamenite kraje, kakor Jeruzalem, Betlehem itd. Iz sv. dežele je odšel cesar v Egipt, kjer so dne 16. novembra 1869 z največjim sijajem otvorili sueški kanal. Potem je cesar posetil tudi glavno mesto Egipta, Kairo, in slavnoznanne piramide. Dne 25. novembra se je cesar vrnil nazaj na Dunaj.

Dne 2. aprila 1875 je dospel cesar z bratom nadvojvodom Karolom Ludovikom in Ludovikom Viktorjem ter z nekaterimi ministri v Ljubljano; na kolodvoru se je mudil 20 minut, odtod je odšel v Trst, kjer so drugi dan odkrili spomenik nesrečnega mehičanskega cesarja Maksu na Jožefovem trgu. Cesar si je ogledal ob tej priliki tudi razne naprave. Zvečer je bilo mesto krasno razsvetljeno. Iz Trsta se je cesar odpeljal v Gorico, kjer je najprej pozdravil in objel starša grofa Coroninija, bivšega vzgojitelja svojega. Poslovivši se od Gorice se je cesar odpeljal v Benetke. Dva ozira sta ga vedla tja: vrtniti je hotel kralju Viktorju Emanuelu poset na Dunaju leta 1873 ter pokazati svetu, da je izginila iz srca zadnja sled neprijateljstva, ki je ločila toliko let obe državi. Dne 7. aprila je stopil cesar zopet na avstrijska tla v Pulj. Iz Pule se je cesar še isti dan napotil v najjužnejše svoje kraljestvo, v krasno Dalmacijo. Nazaj grede je cesar posetil otoke dalmatinske in dospel dne 15. maja zopet na Dunaj.

(Konec v nedeljo.)

ČEŠKO - BUDJEVIŠKA RESTAVRACIJA (Bosakova uzorna češka gostilna v Trstu) se nahaja v ulici delle Poste šte. 14, vhod v ulici Giorgio Galatti, zraven glavne pošte. Slovenska postrežba in slovenski jedilni liari.

MALI OGLASI
se računajo po 4 stot. besedo.
Mastno tiskane besede se računajo enkrat več. — Najmanjša pristojbina znaša 40 stotink.

Kupujem žaklje vsake vrste, cunje in bombaž. F. Babič Molin grande 20. 751

Na debelo samo za preprodajalce.
Nogavice, sukanec, pipe, milo, gumijevе podpetnike, razni gumbi, denarnice, mazilo za čevlje, električne svetiljke, baterije, pisemski papir, kopiralni svinčniki, zaponke, prstani rdečega kriza, krema za brado, alica, razna rezila, robci, mrežice za brke, platenine, srajce, spodnje hlače, ogledala, ustnike, razne glavnike, zaponke „Patent Knopfe“ in drugo prodaja JAKOB LEVI, ulica S. Nicolò šte. 19. 26

Kupujem volno, bombaž, cunje in kovine po visoki cen. Finzi. Via Saffetfontane šte. 260, Montebello. 741

Perzijske preproge, tudi stare kupujem ter plačam po dobri ceni. Pisarne ponudbe na Cavazzani, Via Valdirivo 21. I. n. 748

Poštna pomočnica ali razposiljalca, ki dopisuje brezhibno nemško in slovensko (mogoče tudi hrvaško), se išče za takojšen nastop službe pri večjem obrtnem podjetju v Stubci (Hrvaško) i. s. se odda služba trajno ali na željo eventualno samo 1/2 leta. Ponudba v obeh jezikih je nasloviti na E. V. Feller v Zagrebu, Juričeva ul. 31 A (Hrvaško). 3107

Žaklje vsake vrste kupuje Jakob Margon Via Solitario št. 21. 756

Kupujem železnino, kovine, volno, bombaž, cunje in rabljen papir. Fortuna, Via dell'Olmo 11. 755

Kupujem žaklje vsake vrste na drobno in debelo. Zaloga žakljev J. Stebel. Via Torrente 36. 752

Fotograf Anton Jerkič posluje zopet v svojem ateljeju v Trstu, Via delle Poste šte. 10. 2499

Gospodična, popolnoma vešča slovenskega jezika, 1886 oddižno osebo v vrho medsebojne konverzacije. — Ponudbe pod „Višja izobrazba“ na Inser. odd. Edinosti. 724

Milo, bel in črno vino, čokolado, kavo, kondensirano mleko Vollmilch in Mager sardine, lokarde na olju, kakao in vsakovrstne druge jestvine dobavlja na debelo in drobno po zmerni ceni KARL REXINGER, posredovalec, ulica Kandler 7, II. n. od 9—10 predp. in od 2—4 pop. 1006

Sprejme se takoj eno ali dve šivilji za moške obleke. — Ivan Kobal. Planina št. 22. 3111

Popolna brivnica se odda takoj v najem po zmerni ceni. Sibera. Via Solitario 36. 754

PROSIMO SLOVENSKE, HRVATSKE IN ČEŠKE KNJIG ZA NAŠE RANJENE IN BOLNE JUNAKE TER ZA ONE V OKOLIŠU. — POŠIJEJO NAJ SE V NARODNI DOM V TRSTU

ZOBOZDRAVNIK
Dr. J. Čermák
v Trstu, ul. Poste vecchie 12, vogal ulice delle Poste.
Izdiranje zobov brez bolečine.
Plombiranje.
UMETNI ZOBJE.

Glavno zastopstvo
Splošnega ljudskega zavarovalnega društva
„UNIVERSALE“
v Trstu ulica del Forni št. 9, II. nad.
katero vedno posluje
naznanja slav. občinstvu in vsem svojim članom naj se takoj prijavijo v uradu v svrhu nadziranja plačevalnih premij in naj prinesejo seboj tozadevno plačilno knjižico.
— Urad je odprt vsaki dan od 8 do 12. —

NOVO! NOVO!
— URARNA —
— IN —
ZLATARNICA
HENRIK PERRISSUTTI
Trst — Ulica Farneto šte. 1 — Trst
Izbera srebrnih in kovinskih žepnih ur od K 8.— naprej. Ure na nihalno, budilke itd. Poprave se izvršujejo točno in vestno.
Vse ure in poprave se jamčijo za eno leto.

Čebelni med
trčan, domač in čist od 5 kg naprej.

Brnska krma
splošno znana za hitro vzrejevanje in odebelenje živine in prašičev. Zavitek 5 kg K 6.

MILAN KRAVANJA
Begunje pri Cerknici.

Baterije la „GOLD“
In bilze za žepne svetiljke razposilja prva in največja razposiljevalnica za Kranjsko
K. A. KREGAR, Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 21—23.

PRIJAVE
za
peto avstrijsko vojno posojilo
1) štiridesetletno 5 1/2 % amort. državno posojilo
à K 92 netto od K 50.— nom. naprej
2) 1. junja 1922. plačljive državne zakladnice
à K 96.— netto sprejema
Živnostenska banka podr. v Trstu
Via Ponterosso 7 in Via Mar. Ter. 20 v lastni palači.
Tozadevna pojasnila se dajo drage volje.

Perite
PERILO PATENT „WASCHPULVER“
Umivajte
si
ROKE
s higijeničnim razkuževalnim patentnim „Pralnim praškom“
tovarne kemičnih proizvodov v Hrasniku.
Izključna zaloga za TRST, ISTRO in DALMACIJO
ALESSANDRO MARANGONI - Trst, ulica Chiozza 30.
Dobi se naprodaj pri vseh prodajalnah jestrin, mirodilnicah in zalogah mila.

SIROLIN „Roche“
Prsne bolezni, oslovski kašelj, naduha, influenca
Kdo naj jemlje Sirolin?

1. Vsak, ki trpi na trajnem kašlju, lažje je obverovati se bolezninega vzroka.
2. Osebe s kroničnim kašljem bronhijev, ki s Sirolinom ozdrave.
3. Vadušljivi, katerim Sirolin znafno olahča naduha.
4. Skrofuzni otroci, pri katerih učinkuje Sirolin z ugodnim vspehom na splošni počutek.

Kabaret-Varietè MAXIM
Trst - Via Stadion 10 - Trst
Odprt od 8 1/2 zvečer naprej
Cena: I. vrste K 2. II. vrste K 1.

ZDRAVNIK
Med. Dr. Karol Perničič
stanuje v Trstu, ul. Giulia 76 III. n. (zraven Dreherjeve pivovarne) in ordinira v ulici Carintia 39, I. od 3 do 4 pop. za notranje, nervozne in otroške bolezni (blizu cerkve sv. Antona novega.)

Zlatarnica G. Pino
Trst, ulica Canale šte. 13
Velika izbira srebrnih in zlatih ur, uhanov, prstanov, verižic itd.
Cene zmerne. Cene zmerne.

Hermangild Trocca
TRST, ulica Barriera vecchia 8
ima veliko zalogo
mrtvaških predmetov
Venci iz porcelane in biserov, vezani z medeno žico, iz umetnih cvetic s trakovi in napis. Slike na porcelanastih ploščah za grobne spomenike itd. itd.
Najnižje konkurenčne cene.

Hotel in restavracija METROPOLE
Trst, ulica S. Nicolò 22.
Kuhinja prve vrste. Vina izbrana. Elegantne sobe. — Največja čistost. — Cene zmerne.

Ogalsi, osmrtnice, zahvale in vsakovrstna naznanila reklamne vsebine, naj se pošiljajo na »Inseratni oddelek Edinosti« — Ul. Sv. Frančiška Asiškega št. 20. pritličje.